

# HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 1 • NR 8 • 1963

Hesteskoen som symbol

*Av J. Ursin*



SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

# Hesteskoen som Symbol

Av J. Ursin

AT HESTESKOEN er et gammelt symbol på lykke, og fremdeles er brukt på den måten, vil være kjent av alle. Men hvorfor?

Så vidt nedskriveren bekjent har forskningen til dags datum ikke kunnet gi et tilfredsstillende svar. Der mangler ikke på hypoteser, men noe sikkert synes ingen å vite.

Troels-Lund har noen linjer i sitt verk «Dagligt Liv i Norden», hvor han forteller hvorledes hesteskoen sat godt fast over husets inngangsdør ved dødsfall og begravelser, for at den døde ikke skulde vende tilbake den vei, og at den efter datidens oppfatning dessuten vernet et hus mot ildebrann. Men han nevner intet om opprinnelsen.

Man har også tidligere gått ut fra at hesteskoen med åpningen oppad, sto i forbindelse med, at den da lignet *horn*, som fra gammel tid ble sett på som et kraft- og beskyttelsestegn. (Som sinnbilde på kraft, er horn også brukt i den kristne kunst, i forbindelse med fremstillinger av Moses, som ofte har horn i pannen). Andre forskere har særlig festet sig ved at hesteskoen er av jern, og ment å finne opprinnelsen til lykke-symbolet nettopp i forbindelse med dette metall.

Som nevnt, det er en rekke teorier. Jeg henviser her til den engelske bok

---

Sokneprest J. Ursin, som har skrevet artikkelen på denne og den følgende side, har sysselsatt sig meget med symbolik, især den kirkelige, og har udgivet to bøger herom: »Kristne symboler» 1949 og »Helligdom og symbolikk» 1952, begge udsendt af forlaget Land og Kirke i Oslo.

«*Symbols, Signs and their Meaning*» av Arnold Whittick, London 1960, s. 199 og 200 (omtalt i HT nr. 3, s. 127).

For en tid tilbake var det en norsk kollega som fortalte, at han skulde forrette ved en brudevielse i en liten kirke på landet. Noen venner av brudeparret ønsket i den anledning å smykke kirken med blomster og bad om tilatelse til dette. Men da de også vilde henge opp en stor hestesko av blomster over trappen til kirkens kor, nektet presten, med den begrunnelse at hesteskoen som symbol ikke var noe *kristent* sinnbilde, og derfor ikke hørte hjemme i en kirke.

Vedkommende prest må man vel si handlet rett. Det er jo sant at dette symbol ikke hører hjemme i det vi vanligvis kalder den *kristne* symbolikk. Men jeg kunne fortelle ham, at personlig er jeg av dem som heller til den oppfatning at hesteskoen som symbol likevel kan stamme fra kirken, — noe han ble meget forbauset over å høre, og som kanskje vil vekke forbauselse også hos andre.

Før vi kommer nærmere inn på dette, skal jeg få nevne at vi i Norge, for en del år siden, hadde en meget kyndig mann på kirkekunstens område, prost A. Schøning. I årrekker hadde han studert kirkekunstens forskjellige frembringelser både innen- og utenlands. Han utga i 1929 en liten bok om Eidanger kirke, hvor han bl. a. også forteller om de såkalte «bumerker», som ofte finnes i gamle kirker. Det var jo en eldgammel skikk i mange land å bruke merker på husdyrene, redskaper og andre eiendeler for å kjenne dem fra andres. Disse eien-

domsmerker ble også navnermerker og merker for gårdene, den gang folk ikke kunne skrive. I senere år har man i Norge ved kirkerestaureringer funnet en rekke slike. I England er de også godt kjent. Schøning sier i sin bok (side 19): «Religiøse symboler i forkortet form ble meget brukt som bumerker for å beskytte mot onde og farlige makter.»

Her er da poenget for teorien om hesteskoen.

Når nemlig de tidligere slekter satt i kirkehusene, la de merke til de der-værende symbolske tegn og figurer, kanskje mer enn et nåtidsmenneske. Ikke minst kjent er f. eks., hvorledes det kristne symbol IHS som man hadde sett i kirken, ble plassert på forskjellige steder i hjemmet, eller på gårdens hus, for at det skulde gi vern og lykke.

I en del kirker kunne en også se annen bokstavsymbolikk, som for eksempel de greske *alfa* og *omega*:

A Ω

For den alminnelige mann må da *omega* lett ha minnet om en hestesko,

særlig i den form som det den gang ikke så sjelden ble fremstillet, og det har sikkert vært dem som har ment, at dette faktisk måtte være bildet av en hestesko.

Når man derfor så «hesteskoen» i kirken, lå det nær å tro at det måtte være forbunnet med lykke å bruke en sådan også når det gjalt hjemmet. Det falt da av sig selv at man plasserte den *in natura* over dørkarmen. Her var det av betydning, mente mange, å ha hesteskoens åpning vendt oppad, som tegn på at alt godt kom ovenfra, og at det var derfra man også fikk det beste vern mot farer og ulykker.

Men lykken kom ikke dalende ned uten videre. Den kostelige perle i Bibelen hadde en måttet *søke* etter. Også hesteskoen måtte en helst *finne*. At det heller ikke skulle bli alt for lett og enkelt skjedde ved, at de fleste *sømmer* gjerne burde være i, for at skoen skulle være av den rette art.

Dette skulle da være den siste teori om hestesko-symbolet, som nå kan flettes inn i den brogede bukett av teorier, som man allerede har fra tidligere. Om den er holdbar, eller bedre enn de øvrige, får fremtiden vise.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.